

ENTREVISTA A MERCÈ DURFORT

Entrevista a:

Mercè Durfort i Coll

Per Begoña Vendrell Simón

Sota la mirada atenta i la veu pausada de la Dra. Durfort, començo l'entrevista, en un despatx ple no només de llibres i dossiers i revistes científiques, sinó també de plantes, de pòsters artístics i d'infinites bibelots en forma de vaques. És una dona professionalment molt sol·licitada, i que ofereix gustosament el seu vast coneixement a qui el demana, com ho demostra atenent pacientment i atenta a les moltes trucades i visites que rep durant el temps que em dedica.

Què hi veu, a través d'un microscopi?

Depèn de la preparació que miri. Normalment veig tot el que hi ha i, en ocasions, una miqueta més (**riu**). Realment és apassionant, mirar pel microscopi, perquè quasi bé totes les preparacions tenen molta informació. És apassionant saber interpretar tot el que tu veus i intentar relacionar-ho amb la funció que desenvolupa.

És clar, però de vegades interpretar també és una mica difícil...

Sí, i tant. Saber interpretar només té un secret, i és haver mirat moltes i moltes preparacions tenyides amb diferents mètodes i observades amb diferents metodologies.

Alguna vegada s'ha equivocat en alguna cosa molt important, d'interpretació?

Probablement, probablement, però no ho sé. Evidentment hi ha coses que poden tenir, per la seva estructura, diverses interpretacions... mira, ara mateix m'acaben de telefonar per un problema tècnic: davant d'una imatge es dubta de si és una estructura o és una altra. Aleshores, com aquesta persona ha recollit diverses opinions, m'ensenyarà les imatges i jo desempataré: diré què és el que em sembla. És clar que tota interpretació es basa en una sèrie de criteris com són la forma, la grandària,

però també s'ha de tenir en compte com s'ha orientat el tall, com s'ha tenyit, el tipus de microscopi amb què s'ha mirat; és a dir, que en la interpretació s'han de valorar totes i cadascuna de les variables que tu has introduït en la tècnica. A més, hi ha el problema que nosaltres podem introduir artefactes, és a dir, que tu en aquell moment veus allò però no saps si en la realitat allò hi era. Amb això vull dir que és un camp molt apassionant, i per a una persona curiosa com jo és ideal.

Defineixi'm "artefacte".

Un artefacte és una estructura que apareix després d'haver aplicat determinades metodologies però que en la realitat no existia ni en la cèl·lula ni en el teixit. És a dir, que és el resultat de l'aplicació correcta o incorrecta –normalment incorrecta– d'una tècnica.

Així i tot, a nosaltres, els estudiants, la interpretació és una cosa a la qual ens costa una mica arribar, perquè, tot i que sí hi ha llibres de consulta amb molt bones fotografies on pots comparar imatges de preparacions que s'han mirat amb diferents microscopis, o on s'han emprat diferents tècniques de tinció, normalment no tenim a l'abast tot aquest material...

Sí. L'interessant seria poder fer moltes més classes pràctiques de les que es fan, i molt probablement les classes magistrals s'haurien de transformar una mica. És a dir, que la classe magistral, per desgràcia, en molts casos esdevé un dictat, i això és gairebé una exigència que t'implica l'estudiant; és un mal sistema. Seria molt més interessant destinar l'hora de classe a discutir documents diversos. La discussió de documents no te l'ensenya cap llibre. I, en canvi, les característiques del fetge o del ronyó, qualsevol tractat d'histologia te les explica. El que succeeix és que no hi ha costum de desenvolupar classes d'aquest tipus. Jo intento fer una cosa mixta, però hi ha una certa "pressió" a fer dictat, i això és una cosa recriminable.

Presenti'm la cèl·lula.

La cèl·lula és la unitat estructural i

funcional dels éssers vius. Els primers que van donar aquesta definició la van donar tan encertada, que jo crec que no s'ha de modificar. Repeteixo: la unitat estructural i funcional dels éssers vius.

I la va donar...

La van donar simultàniament l'Schwann i l'Schleiden, amb la *teoria cel·lular*. Volsaltres, justament, amb el títol de la revista us heu inspirat en la teoria cel·lular, en dir-li *Omnis cellula*. Durant molts anys s'ha intentat buscar diferències entre la cèl·lula animal i la cèl·lula vegetal, i n'hi ha. Però ara la tendència en els darrers anys és buscar més les similituds que no pas les

diferències, amb la qual cosa, aquesta unitat estructural es va consolidant cada vegada més. El que succeeix és que aquesta unitat té moltes variants i cada variant té la seva pròpia personalitat. A més, qualsevol cèl·lula presenta canvis importants des del moment que neix fins al moment en el qual mor: durant tot aquest període de temps que pot variar d'unes poques setmanes a molts mesos, va canviant de vegades de conformació, de vegades de compartiments cel·lulars, van canviant les seves característiques físico-químiques i etc. És a dir, que moltes vegades l'estudiant i el no estudiant tenen una idea massa...

...estàtica?

Sí, estàtica, de la cèl·lula, i, en canvi, s'ha de pensar que la cèl·lula està en constant moviment. Moviment de tot tipus: no és solament que elles es traslladin, sinó que el seu contingut s'està movent constantment.

Hi ha algun trosset de dins la cèl·lula que li agradi o intrigui especialment?

(somriu) Sí: durant molts anys vaig ser fan dels mitocondris... tenia una particular debilitat, pels mitocondris, que encara continuo tenint.

Per què?

Per la diversitat morfològica que presenten, pel cert grau d'autonomia que tenen, pel fet que es troben en l'origen de la cèl·lula per la *teoria endosimbiòtica*, perquè són fonts energètiques, i l'energia ho mou tot. Sempre m'han agradat, els mitocondris!

I vostè sempre ha tingut clar que volia dedicar-se a la biologia cel·lular?

Sí, bastant clar: la citologia i la histologia sempre m'han agradat molt. A mi m'hauria agradat fer medicina, i també m'hagués agradat fer veterinària. Però al final vaig fer biologia, i no me'n penedeixo gens ni mica. Dins de la biologia vaig escollir un camp de treball que també hauria pogut escollir si hagués fet veterinària o hagués fet medicina... encara que si hagués fet medicina molt probablement hagués fet assistencial. No hagués fet recerca, molt probablement, però això no es pot dir, perquè la gent, amb els anys, canvia... Inicialment m'hauria dedicat a l'assistència.

Quina branca de la medicina li agrada més?

No ho sé...la medicina interna, en general. La pediatria, també.

Des de la biologia, però, es poden fer també moltes col·laboracions amb la medicina, oi?

Sí, i tant. Jo, per exemple, estic en contacte amb treballs de recerca de gent que treballa en coses molt

heterogènies: des de tumors mamaris, qüestions d'ossificació ectòpica, qüestions d'hematologia... són més aviat assessoraments de tipus tècnic, consultes com la que hem comentat abans, etc. Hi estic bastant vinculada des de fa molts anys, amb centres hospitalaris d'aquí Barcelona i de fora de Barcelona... també en coses de reproducció assistida.

Per a ser un bon biòleg cel·lular, vostè creu que s'hauria de tenir -a part de curiositat i molta paciència quant a qüestions tècniques- una mica d'imaginació, oi, a l'hora d'interpretar?

Sí, i també no tancar-se únicament en el tema d'estudi, sinó intentar tenir una visió àmplia en el sentit que, en ocasions, l'explicació a un determinat fenomen la trobes mirant o estudiant models diferents. Perquè moltes vegades les cèl·lules segueixen una mateixa estratègia per a obtenir una finalitat semblant. Aleshores hi ha determinades vies que són més assequibles i comprensibles si es segueix un model cel·lular concret que no pas un altre, i això t'ajuda a entendre, al final. És a dir, que en aquest cas no s'ha de tenir una visió massa restrictiva, sinó bastant àmplia. A més, considero que és important tenir relacions amb altres disciplines: bioquímica, genètica, física (òptica, en el meu cas...) Vull dir, que és molt important no tancar-se... és molt important el treball multidisciplinar, però no solament com a treball multidisciplinar, sinó també il·lustrar-te multidisciplinàriament.

I amb altres disciplines que siguin menys "puntuals", vull dir, camps que no tractin coses tan "petites", sinó coses més "grans" que potser també ajuden per la manera diferent de pensar, de plantejar-se les coses, oi?

Sí, sí, com l'ecologia. L'ecologia és un bon model a pensar per a tractar després coses de la cèl·lula. De fet, cada cèl·lula té el seu entorn, i estableix una sinergia, igual com passa en la Natura.

A la facultat, però, l'assignatura de biologia cel·lular gairebé sempre

me l'han presentada com un "monstre": molta matèria, molts noms... I, de fet, l'examen mateix té una part important de problemes on més aviat ets tu qui s'ha d'imaginar tot el que pugui estar passant en la cèl·lula... Potser aniria bé aclarir aquesta imatge de "monstre" que té l'assignatura...

Sí, però aquí hi juguen un paper molt important els estudiants, que són els que mitifiquen o desmitifiquen una determinada assignatura o un determinat professor... De tota manera ja ha canviat una mica l'enfocament amb el qual es dona l'assignatura respecte a anys passats.

A la docència, com va decidir dedicar-s'hi? Sempre ha tingut clar que es volia dedicar a la...

A la recerca. Sí, i la docència va venir lligada amb la vida acadèmica universitària. És a dir, que la universitat de sempre és docència i és recerca. De la mateixa manera que si hagués fet medicina hauria fet, com he dit, medicina assistencial, en dedicar-me a la universitat, la part assistencial d'alguna manera és la docència. Sempre ho he fet molt a gust i amb molt interès... Explico amb la mateixa il·lusió ara que 25 anys enrere.

I ho explica tot igual?

No, no, no: vaig canviant. Haig de dir que abans explicava amb més detall. Coses més puntuals... era més detallista. Ara faig una cosa més general perquè han canviat els plans d'estudis: hem passat de 5 a 4 anys, els estudiants no poden assimilar tot el que haurien d'assimilar, i d'alguna manera intento acoblar-me a aquestes qüestions. D'una altra banda, cada vegada m'interessa més donar-los grans idees generals perquè, després, els interessats...

...vagin a aprofundir-les.

A aprofundir-les, exactament.

I ara, està investigant alguna cosa?

Des de fa un temps em dedico fonamentalment a la histopatologia

La Dra. Mercè Durfort i Coll és Catedràtica del Departament de Biologia Cel·lular de la Facultat de Biologia de la UB, on imparteix diverses assignatures com són citologia, histologia, iniciació a la histopatologia i la part de Biologia de la Reproducció de l'assignatura de Fonaments de Biologia Avançada de l'especialitat de Biologia Aplicada i Biotecnologia. Alhora, és professora d'algunes assignatures de cursos de doctorat. La seva activitat com a investigadora és exhaustiva, basant la seva recerca en temes de biologia de la reproducció d'invertebrats i algunes espècies de vertebrats, histopatologia de mol·luscs bivalves i de crustacis, bioacumulació en mol·luscs i crustacis i determinació de protozoous paràsits, sobretot microsporidis. El llistat de publicacions al seu càrrec és extensíssim, és membre de les xarxes de Biologia de la Reproducció (1995) i d'Aqüicultura (1996), així com del Centre de Referència d'Aqüicultura, i ha confeccionat molt de material didàctic –llibres i vídeos científics. Recentment ha estat guardonada amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

de mol lusc, principalment, i crustacis, que tenen un cert interès econòmic. Són organismes que es conreen en el Delta de l'Ebre. Vaig fent un seguiment anual, amb uns informes, i hi ha una part de treball que me'l demana l'administració, el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, i hi ha una part que és de recerca pura. En aquesta última part hi ha fonamentalment la transmissió de paràsits i la biologia de la reproducció d'aquestes espècies. És un tema molt apassionant. D'una banda té un cert interès sanitari, i per altra banda, des d'un punt de vista de biologia pura, hi ha uns mecanismes de transmissió de paràsits realment molt curiosos.

Que m'ho podria explicar una mica?

Sí. Per exemple, dins dels microorganismes que estudiem hi ha els *microsporidis*, que són un grup molt particular pel fet que, entre d'altres coses, no tenen mitocondris i, per tant, han de tenir sistemes respiratoris alternatius; per altra banda, aquests microsporidis poden infestar cèl·lules reproductores, i aquestes cèl·lules reproductores es mantenen viables i transmeten a la descendència el paràsit; és a dir, és una transmissió de paràsits a través dels gàmetes. Això, darrerament, està molt en estudi a rel de les parelles de gent amb la sida, perquè no està ben clar si transmeten o no la sida a la descendència, per bé que en els programes de reproducció assistida els gàmetes són molt netejats, molt preservats, i hi ha moltes garanties... Però com que hi ha el dubte sobre si hi ha alguna cosa en el genoma del gàmete, es converteix en un terreny molt problemàtic.

Bé, i a nivell d'espècies d'interès en aqüicultura, a part dels peixos, els mol lusc bivalves tenen una gran rassa, i aquestes qüestions de transmissió de paràsits a través de les cèl·lules reproductores és un tema molt interessant.

Per què moltes vegades menjar mol lusc està prohibit en determinades èpoques? Té a veure amb això?

Sí: en les èpoques de màxima reproducció, normalment els pescadors ja no recullen aquest material, perquè és millor que la llavor vagi al mar, i que doni les fases larvàries... i així després hi hagi més adults. A la primavera-estiu, a Tarragona, per exemple, els pescadors cobraran unes pessetes de les cofradies però no aniran a pescar a la mar, perquè justament estan en l'època de reproducció de moltes espècies de peixos; d'això se'n diu una parada, una *aturada biològica*. És per aprofitar que fan la reproducció: es tornen a repoblar les aigües, i després podran fer la feina de recaptació. També està prohibit menjar-ne en el cas de les marees roges degut a les toxines produïdes per dinoflagelats i que s'acumulen a la "carn" dels musclos.

Vostè, sobre què va fer la tesi?

Sobre els musclos (**riu**): biologia de la reproducció dels musclos. Pensava estudiar la oogènesi als musclos, però amb una finalitat diferent de la que tinc en els estudis que faig ara. És a dir, més que res, era aplicar unes tècniques que en aquell moment eren noves, que eren les tècniques de la microscopia electrònica, en un material que fos interessant... I jo vaig seleccionar aquest.

Per què el va triar, aquest material?

Perquè era un material bastant assequible, fàcil d'obtenir. Haig de dir que no vaig tenir gaire assessorament, que vaig haver-ho de fer molt per lliure, i aleshores va ser un condicionant la facilitat d'aconseguir el material. Havia llegit alguna cosa al respecte, i m'havia interessat, però, sobretot, era un model per a poder-hi aplicar una determinada metodologia que en aquell temps era nova. Així vaig aprendre les tècniques de la fixació, la inclusió, la ultramicrotomia, etc, etc. El "regal" que vaig tenir després de llegir la tesi doctoral va ser anar a fer una estada al Centre de Recherche sur le Cancer de Villejuif, que és un centre de microscopia electrònica molt important.

I aquest centre...?

Aquest centre és un centre de cancerologia que està situat molt a prop de París, i és on hi ha una persona que en aquell moment era capdavantera en qüestions ultraestructurals en càncer, el professor Bernard. Vaig ampliar molt els coneixements que havia adquirit aquí. La llàstima va ser que va estar una estada breu, que vaig poder repetir en un parell d'ocasions, però va ser realment molt creatiu.

Dels diferents tipus de microscopi, em podria dir quin és el que dóna imatges que a vostè li sobten més de veure?

Cadascun té les seves peculiaritats. El microscopi òptic té moltes, moltes possibilitats: dóna imatges, si tu vols, molt espectaculars en tenir colors. En poder jugar amb colors d'interferència, el microscopi òptic mai serà un microscopi obsolet, ni molt menys. D'altra banda, el microscopi electrònic de rastreig, si la morfologia del que estudies és rocambolosa, és barroca, tens unes imatges meravelloses. Per exemple, tant els grans de pol·len com les cèl·lules de la sang són magnífiques, i el microscopi electrònic de transmissió, d'alguna manera és el menys espectacular, però a la vegada és el que et dóna una informació amb més resolució del que hi ha dintre de la cèl·lula. Cadascun, dins del seu àmbit, és important i interessant.

Ha fet algun treball de biologia cel·lular amb cèl·lules vegetals?

Sí, sí. M'agrada, això de les cèl·lules vegetals.

I de què tractava?

De grans de pol·len i de tricomes de plantes d'herbaris. Va ser una cosa puntual. A la histologia vegetal no m'hi he dedicat, però m'agrada molt i en sé força, perquè he mirat moltes espècies diferents amb microscopia òptica. Aquest treball que t'he dit de tricomes i plantes d'herbari era amb microscopia electrònica de rastreig. Vaig voler col·laborar en un llibre-homenatge que se li va fer al Dr. Oriol de Bolòs, i vaig triar un tema bibliogràfic, però vaig voler a la vegada que hi hagués alguna cosa inèdita, i la part inèdita va ser un estudi amb microscopia electrònica de rastreig d'una espècie que li havien dedicat: *Delphinium bolosii*. Després he col·laborat assessorant PIRTA de Tarragona en estudis sobre l'avellana, amb la finalitat de tipificar algunes malalties, com la del cor negre: una cosa realment molt interessant, en la qual també vaig emprar la microscopia electrònica de rastreig, a part de les tècniques convencionals de la microscopia òptica.

I per què no s'hi ha dedicat tant, a la biologia vegetal?

Doncs perquè el temps és finit. Sí, és

finit, i com que em vaig iniciar molt amb el material animal i encara hi ha moltes coses per estudiar... no pots fer-ho tot. Ja t'he comentat que sóc molt curiosa i m'agrada tastar moltes coses, però no t'hi pots dedicar amb la profunditat que requereix una recerca ben feta.

Tinc entès que vostè va ser la primera dona que hi va ingressar a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, és correcte?

Sí, l'any 1989 vaig ser proposada i el 1993 hi vaig fer el discurs d'ingrés. Tota una experiència!

També és una membre molt activa de la Societat Catalana de Biologia i ens recomana molt als estudiants que ens hi vinculem...

Sí, perquè hi ha una oferta d'activitats paraacadèmiques molt, molt àmplia, i qualsevol quin sigui l'interès de l'estudiant, allà hi troba una secció especialitzada. Hi ha uns temes monogràfics que es tracten de manera molt general, d'altres de manera molt específica... Jo crec que els estudiants de biologia haurien d'aprofitar més l'oferta que fan la Societat Catalana de Biologia o la Institució Catalana d'Història Natural. El que també s'ha de dir és que, amb aquests plans d'estudis que abans comentàvem, en passar de cinc a quatre anys, teniu els horaris molt, molt carregats, i això fa que sigui difícil fer altres activitats que no siguin les eminentment facultatives. Això és una pèrdua important que ha tingut l'estudiant. Molt important... perquè s'ha de tenir en compte que tant interessant és anar a una classe teòrica de qualsevol assignatura com anar a una conferència d'un determinat especialista. I, a més, en anar a conferències s'ha de fer un aprenentatge, i és aleshores quan el que t'ofereix la Societat Catalana de Biologia és ideal: un bon aprenentatge.

A vegades també organitzen cursos, seminaris... L'any passat hi va haver les jornades de les sortides professionals per als biòlegs, que va ser molt interessant i va tenir molta audiència: malgrat va ser just a les portes de les vacances, l'aula estava plena de gom a gom...

En la realitat, es tracten temes molt diversos, perquè allà tens especialistes tant en oncologia, en hematologia, en biologia cel·lular... També cal destacar la jornada que es va dedicar a les cèl·lules mare, tema de gran actualitat; en aquest cas la sessió va ser organitzada per la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans. Durant vuit anys he estat presidenta d'aquesta secció i ha estat una experiència molt gratificant. Entre d'altres coses, he pogut posar al dia publicacions que encara estaven pendents de veure la llum.

Si vostè fes un pla d'estudis nou, inclouria moltes més classes pràctiques, o de tipus conferència, pel que veig...: que l'alumne treballés més en detall els temes que li interessin pel seu compte, i vostè donés una visió més global, dels temes, alhora que les classes fossin més "interactives"...

Exactament, exactament... però molt més interactives. Molt més! I estic totalment, o no totalment, però sí bastant en contra, de les noves tecnologies que proposen.

Això dels ordinadors?

Sí, hi estic en contra: crec que l'important és potenciar el diàleg amb les persones. Aleshores és interessant que aquest diàleg es faci amb un nombre determinat de persones perquè les opinions dels uns siguin escoltades pels altres. Això és més creatiu, perquè pots anar fent una sèrie de preguntes i respostes en cadena, cosa que amb l'ordinador queda molt limitada...

Molt impersonal, no? O potser massa "personal", en quant a individualitzar...?

I per altra banda, això fa que la gent s'expressi cada vegada més malament. És a dir, que no parli gaire bé, que no sàpiga escriure gaire bé, etc. Com els exàmens tipus test: hi estic totalment en contra! El professor que fa exàmens d'aquest tipus, després no es pot queixar que els estudiants no sàpiguin escriure, perquè ho està potenciant...

Ja ho veig.

Evidentment que s'han de considerar aquestes noves tecnologies com una eina més, com una eina complementària. Jo no dic de no continuar amb aquesta línia...ara, de cap manera li donaria el protagonisme que se li vol donar. Crec que seria un empobriment per a la universitat en general.

I també a nivell personal...

Sí, sí.

Crec que també es podria fer més el que ja es fa en algunes matèries, i és exposar oralment treballs que s'han fet durant el curs. Penso que és interessant, perquè els treballs poden tocar molts temes, i perquè així els alumnes ens acostumem a parlar en públic.

Doncs això jo ho feia fa molts anys, quan estàvem a plaça Universitat: teníem classe els dimarts, dijous i dissabtes, i els dissabtes els destinàvem a fer aquest tipus de seminari: els estudiants es preparaven un tema i l'exposaven. Però anàvem tots més pausats, i jo crec que es feien les coses en alguns aspectes millor. Has de tenir en compte que, malgrat ser dissabte, la classe sempre estava plena de gom a gom.

Sí que és veritat que ara tenim poc temps...

Hem perdut un cert grau de llibertat: ara tindriem dificultats per poder realitzar una tasca d'aquest tipus en dissabte.

Bé, i per a acabar... Jo sé que vostè sempre posa cites en els seus dossiers... m'agradaria saber quina és la cita per excel·lència que hi posa?

Mmmmm... (somriu)

Jo n'he vist moltes de Goethe.

Sí, n'hi ha tantes...! És que cada moment, o cada tipus d'acte o de lectura requereix una frase o una altra. N'hi ha una que és meva, però he vist que, amb variants, diverses persones la utilitzen, i més ara que estem celebrant l'any Gaudí, i és: "*mirar, veure i interpretar*". Aquesta seria una frase meva aplicada a la meva disciplina: *mirar, veure i interpretar*, perquè

una cosa és mirar i l'altra és veure, i una vegada tu has vist una cosa, segons el teu bagatge intel·lectual fas una interpretació o en fas una altra. Una altra seria: *aprèn a aprendre*, que darrerament se sent sovint però crec que poques persones tenen la humilitat de practicar-la. Aquestes en serien algunes... i repeteixo, n'hi ha moltes. Tinc molts llibres de cites, perquè és una cosa que sempre, de tota la vida, m'ha agradat molt, vull dir, que no és una cosa d'ara de gran, o des que em dedico a la docència. Les cites que relacionen l'art i la ciència m'agraden d'una manera preferent.

De fet, vostè està fent una feina molt artística.

Digui'm un llibre memorable.

Lo tónicos de la voluntad y Historia de mi labor científica, de Santiago Ramón y Cajal. I, si vols, en un altre gènere, *Los Miserables*, de Victor Hugo, *La Muntanya Màgica*, de Thomas Mann, *A la recerca del temps perdut*, de Proust, i *El Quadern Gris i Homenots*, d'en Josep Pla.

Una pel lícula?

Nacional o estrangera?

Una que li agradi molt, molt, molt. És igual d'on vingui

Ai, ja t'ho diré després... Romàntiques, i una de no romàntica que és molt antiga i ben segur que no l'heu vista: *El salario del miedo*, una pel lícula molt, molt bona. Hi havia actors d'aquells durs...hi havia el Humphrey Bogart... molt bona, i, a més, treballaven en unes condicions molt dures. Després m'agradaven les romàntiques, totes; abans m'agradaven les pel lícules que em feien plorar: com més em feia plorar, més m'agradava la pel lícula. Però de fa unas quantes anys cap aquí, m'interessa que em facin somriure, les pel lícules, perquè està tot tan malament, que d'alguna manera és relaxant poder somriure o riure... *Jezabel, La Reina d'Àfrica, Dotze Homes Sense Pietat*.

I un actor que li agradi molt?

Ui, són d'una època llunyana! Darrerament vaig molt poc al cinema!

Doncs que sigui d'aquella època.

La Bette Davis. O l'Elisabeth Taylor. O la Katherine Hepburn. Entre els actors destacaria: Gary Cooper, Gregory Peck, Charles Laughton, Paul Newman, entre altres.

I una música?

Mozart, Brahms... -et diria un ventall molt ampli, perquè m'agrada molt, fins el punt que no puc llegir o estudiar amb música de fons-, Bach, Beethoven, Berlioz, Verdi, Bernstein.

I un plat preferit?

Mmmmm! Molts, molts! L'arròs mateix.

De qualsevol manera?

De qualsevol manera.

I alguna cosa que no li agradi gens, per a menjar?

Els ronyons.

I quin és el seu passatemps favorit?

Passejar, visitar museus, llegir, escoltar música, pintar, fotografar.

Pintar? Li agrada molt, pintar?

Quan estic inspirada.

Aquarel·la, oli,...

Oli, oli. Tinc diversos quadres fets i regalats a amistats.

I no ha fet mai cap exposició?

No, ni penso fer-la... (riu) quan em jubili!

Què fa, pintura...

Paisagística. Sí, el que succeeix és que requereix temps i requereix estar inspirat...un dels problemes que tinc és que m'agraden moltes coses, i tinc poc temps per a desenvolupar-les, perquè estic molt absorbida per la feina de la facultat...

Sí, perquè jo sempre la veig per aquí...

Sí, però malgrat tot faig algunes escapades... I sobre els museus... m'agraden molt els museus de pintura i d'escultura; m'agrada molt l'escultura, també!

Quin museu recomanaria especialment?

D'aquí Barcelona, el museu Picasso, la Pedrera -on fan exposicions itinerants de molt bona qualitat. El Museu d'Art

Nacional de Montjuïc, el Museu d'Art Modern, que està al parc de la Ciutadella. I el que no m'acaba d'agradar és el Museu d'Art Contemporani, el MACBA, perquè crec que encara no ha cristal·litzat la idea de museu que se li volia donar... i després hi havia un museu que per desgràcia va desaparèixer fa uns quants anys, un museu monogràfic d'escultura, el museu Clarà, que és una llàstima que Barcelona l'hagi perdut.

Ha estat a París?

Sí

I ha vist el museu Rodin?

Sí. Efectivament, efectivament: diverses vegades.

És que a mi m'encanta!

Sí...l'escultura m'enamora, i Rodin té coses precioses...

Sap que Rodin va fer una escultura de Victor Hugo?

Sí, i tant!

Quina és la millor hora del dia?

Cadascuna té el seu encant. No en tinc cap de preferida.

On aniria de vacances?

(pensa una estona, somrient) A un poblet on hi hagués vaques...

I per què li agraden tant, les vaques?

Perquè em són simpàtiques i perquè les comparo amb un professor universitari: hi ha una poesia que es titula *La vaca cega*, d'en Maragall. En aquesta poesia, una vaca cega va a buscar aigua, i en aquesta busca de l'aigua sempre ensopega amb pedres que es troba pel camí, i aleshores jo faig un símil amb el que fa un professor universitari, perquè al llarg de la seva vida acadèmica ensopega amb moltíssimes pedres, però malgrat tot les va superant, i va insistint, insistint, insistint per a intentar donar una major

qualitat a la seva docència, i per a tenir una major qualitat en la seva recerca.

I on estiujeja, vostè?

Depèn: durant molts anys, a l'estiu, he fet viatges llargs per Europa, i a la vegada he descansat unes quantes setmanes a prop de Castellterçol.

A prop de Castellterçol? Doncs jo estiujejo allà!

Vaja, molt bé! El moianès és una bona contrada, oi?

I on era, exactament?

Al Mas Badó. Justament vaig descobrir el Mas Badó anant a unes jornades científiques: fa anys, hi havia unes jornades sobre biologia del desenvolupament que es feien al Mas Badó. Hi van construir després uns apartaments, vam comprar un apartament, etc., etc. I vaig estar-hi... doncs... durant deu o dotze anys... ara ja no. És molt bonic, allò; hi vaig sovint. També té l'atractiu d'haver-hi molt romànic i molts bolets!

Doncs jo he ballat la Dansa de Castellterçol...

Ah!, està molt bé (riu)...és un folklor que cal mantenir.

Trobo que aquella zona és una microzona molt peculiar...

Sí, sí., molt maca... hi ha molts biòlegs, per allà: hi tinc molts ex-alumnes, i el dia de mercat acostumo a trobar-me'ls, i em fa molta il·lusió!

De quin color és, el mar?

Depèn del dia.

I si jo li dic "mar", vostè com se l'imagina, de primer?

De color blavós. I dintre del blau, doncs totes les tonalitats, que van des del gris fins al vermellós, perquè depèn de l'hora del dia, de l'estat de l'atmosfera, de si hi ha marea vermella o no,... Però, en principi, me l'imagino de la gamma dels blaus.

Què els demana als Reis d'Orient?

Res, res. No hi crec.

I si hagués de demanar una cosa a algú, què demanaria?

Salut.

Somnia molt, vostè?

No recordo el que somnio.

Mai?

Molt poques vegades... Tinc la meua mare que somnia molt i en colors i recorda tots els somnis, i, en canvi, jo no recordo... Normalment somnio amb els ulls oberts... i aleshores, quan somnio amb els ulls oberts, tant puc somniar en un paisatge com en un microscopi electrònic... com puc somniar en una persona..., però sempre amb els ulls oberts.

Què estrany, això...: aquí, a la facultat, he sentit sovint gent que diu que somnia amb els ulls oberts, que somnia desperta...

Potser són coses que tenim en comú els biòlegs... No recordo els somnis... diu que tothom somnia, però.

I quants idiomes sap, vostè?

Tres, més o menys bé: el català, el castellà, el francès i l'anglès.

I li agradaria saber-ne algun altre?

Sí: jo crec que els idiomes són molt necessaris, cada vegada més: una bona política pedagògica seria ensenyar-los bé des d'una edat molt tendra, de la mateixa manera que ara, a les escoles, des de molts petits, se'ls ensenya informàtica, als nens, i això els possibilita després molts coses. Doncs amb els idiomes passaria tres quarts del mateix.

A part de per una qüestió de necessitat... quant a la literatura en si...?

Sí, sí, jo que he fet bastant traduccions de llibres tècnics, de l'anglès al castellà o català, i del francès al castellà, sobretot, em trobo amb un problema que encara es donaria més que si la traducció la fes d'una obra literària, i és que hi ha uns matisos que són propis de cada

idioma: és el que en francès en diuen "les nuances", que són molt difícils de traduir. Per exemple, en la mateixa obra de Cajal, quan ell parla dels colors que dona el nitrat de plata, t'indica una colla de gammes de colors agafant uns punts de referència que en un altre idioma serien molt difícils -per a no dir impossibles- de traduir; és a dir, que independenment de la necessitat de saber idiomes, coneixent-ne es gaudeix més d'allò que es llegeix.

Una persona admirable.

En Cajal. En Gaudí. Moisès Broggi. En Margalef.

Fa cas d'alguna dita popular?

"Al mal temps, bona cara."

Si s'hagués de definir en tres paraules, com es definiria?

Doncs tenaç, curiosa i relativament -relativament- pacient.

Relativament, només? (ric) Per què?

Per segons quines coses tinc molta paciència, però per a d'altres no en tinc gens ni mica.

I si s'hagués d'endur tres objectes a una illa deserta, què s'enduria?

Objectes? Ni persones ni animals?

No, només objectes.

Doncs allò típic: un llibre, un disc i una planta.

I sap quin llibre, quin disc i quina planta?

Ara no...

Quines plantes li agraden?

Totes, totes: les ornamentals, les males herbes... Totes. Cada vegada compro menys flor tallada i compro més testos... des de fa molts anys. Considero que no hi ha gaire cultura de les plantes en el nostre país.

Jo també ho considero, això: sovint porto plantes als de casa... m'agrada tenir-ne cura...Tinc una banyera antiga a casa, on hi hem posat terra, i hi he plantat de tot....

Què bonic!

Des de pèsols a plantes aromàtiques. Considero que les plantes donen molta vida i alhora tranquil·litat. A més, cuidar-les representa una... una... no una responsabilitat, però quasi....

Sí, sí, en part sí que l'és, una responsabilitat. És una cosa molt bonica: veus com canvien de tonalitat...fins i tot quan es comencen a pansir, les flors són boniques: per Sant Jordi vaig posar un roser a l'entrada de la facultat,... de color groc. Hi havia un capoll a punt d'eclosionar, i hi havia dues flors marcides que no vaig treure perquè van quedar arrugades d'una manera bonica, de debò.

Les asseca, després, algunes flors?

No, no gaire. Tinc algunes flors seques, *Limonium*, però moltes vegades ja les compro seques...igual que alguna gramínia... com a coses decoratives: en general no sóc gaire amant de la flor seca.

I tornant a la pregunta de l'illa deserta... si es pogués endur tres persones, a qui s'enduria?

Doncs la meva mare, el meu gos (que també és algú)... i algú altre, no sé qui.

Té gos?

Sempre he tingut gossos, sí.

I té gats?

No. Els protegeixo, els gats, però fa molts anys que no en tinc. M'agraden

més els gossos, perquè són més lleials, més desinteressats... el que passa és que els gats també m'agraden...: de fet, m'agraden tots els animals.

